

мр Јелена ШОГОРОВ ВУЧКОВИЋ, LL.M. (Münster)
асистент Факултета за европске правно-политичке студије
у Новом Саду

УГОВОРИ О КРЕДИТУ БЕЗ СРЕДСТАВА ОБЕЗБЕЂЕЊА – БЛАНКО КРЕДИТИ

Резиме

У раду се на оштри начин разматрају теоријска и практична питања уговора о кредиту без средстава обезбеђења, одн. изв. бланко кредити. Аутор полази од констатације да се кредит заснива на узајамном поверењу банке и клијента, али да основни ризик неизвршења уговора несумњиво сноси банка. Због тога банка најчешће изражи давање средстава обезбеђења од стране корисника кредита или трећеј лица. Ипак, ако је банка потпуно уверена не само у кредитну способност и солидност клијента, већ и у одсуство других, објективних ризика, може закључити и уговор о бланко кредиту. Карактер бланко кредита може имати свака врста кредита, али се најчешће јавља код новчаних кредита, посебно кредита кроз текући рачун. Поред правилне процене ризика, аутор анализира и посебне уговорне клаузуле које имају за циљ смањење ризика код бланко кредита, као што су негативне хипотекарне и заложне клаузуле, клаузуле искључивости пословања са банком која је одобрила кредит, као и једностране изјаве воља других дужникових поверилаца да неће захтевати исплату дуга пре враћања кредита. Затим се разматра значај кредитној лимити, који начелно не би требао да прелази 1/4 а највише 1/3 сопствене капиталне корисника кредита. На крају рада аутор указује и на прописе о превеликој изложености банке према једном клијенту у праву Републике Србије.

Кључне речи: уговор о кредитију, средствија обезбеђења, бланко кредитиј, кредитни ризик, процена ризика, мере заштитне од ризика.

І Кредитни ризик и његово покривање

За уговор о кредиту је карактеристично да се заснива на односу поверења између банке и клијента, корисника кредита. То поверење је узајамно.

Поверење банке у клијента се огледа у поверењу банке у стварну намеру (вољу) клијента да одговори својим уговорним обавезама, а то значи да врати кредитну суму, плати камату и евентуално другу накнаду, у складу са уговором. Али поверење банке у клијента значи и поверење у његову способност за извршавање ових обавеза. Поверење банке у спремност (вољу) клијента да врати кредит и поверење у његову способност да то учини се заједно означавају као кредитна солидност клијента.¹

С друге стране клијент закључењем уговора о кредиту такође показује поверење у банку. То поверење показује већ избором банке као даваоца кредита. Још значајније је, међутим, поверење које клијент исказује тиме што очекује да ће банка извршити своју уговорну обавезу. Наиме, код обезбеђених кредита клијент мора пре одобравања кредита да пружи средство обезбеђења, што би му могло нанети трошкове и другу штету ако банка не одобри кредит. Исто тако код свих кредита код којих банка не ставља кориснику кредита на располагање целу кредитну суму одједном већ то чини у ратама или циклусима (кредит са пуштањем у течај по траншама, револвинг кредити, сезонски кредити, кредити кроз текући рачун у случају негативног салда и др.) постоји изванредан ризик за клијента да банка неће извршити своју уговорну обавезу. Изванредан ризик постоји и код кредита одговорности, а састоји се у томе што постоји одређена неизвесност да ли ће банка акцептирати или авалирати меницу, у складу са уговором.

1 Поверење као основа кредитног односа постоји и код кредитних уговора са средствима обезбеђења (тзв. обезбеђени или покривени кредити). Наиме, чак и код тако сигурних средстава обезбеђења каква су непокретности, покретне ствари стабилне тржишне вредности и првокласне хартије од вредности, не може се потпуно искључити сваки ризик. Може доћи до пропасти непокретности, уништења или већег оштећења покретних ствари, непредвидљивог пада вредности хартија од вредности и сл. Због свега тога и код одлично обезбеђених кредитних уговора не сме бити запостављен елемент поверења, а то значи кредитна солидност клијента (B. Erich Schinnerer, *Bankverträge*, II Teil, Wien, 1958, стр. 3).

Па ипак, мада је однос поверења узајаман, неспорно је да основни ризик уредног извршавања уговора о кредиту сноси банка. Она се уговором обавезује да другој страни, кориснику кредита, стави на располагање одређену суму новца (новчани кредити) или да за другу уговорну страну преузима одређену одговорност (кредити одговорности). У сваком случају након извршења своје уговорне престације, банка преузима пун ризик неизвршења или неуредног извршења обавезе корисника кредита. Корисник може код новчаних кредита да не врати кредитни износ или да га не врати на време, као што може и да не изврши своју обавезу обештећења банке код кредита одговорности. Због тога је сношење ризика код уговора о кредиту у основи једнострано, стварни ризик сноси само банка, док је ризик корисника кредита, бар у редовним економским временима, практично занемарљив. Због тога ће се имовинска равнотежа између уговорних страна дефинитивно успоставити тек када корисник кредита у потпуности изврши своју уговорну обавезу враћања кредитне суме и плаћања камате и евентуалних других накнада.

С обзиром на овакав кредитни ризик банка може да поступи на два начина. Она може да се поузда у сам уговор о кредиту и да, у случају његовог неизвршења од стране корисника, тужбом код суда у редовном поступку настоји да се обештети. За овакав избор банка се може одлучити ако има пуно поверење у корисника кредита, у његову солвентност и пословну солидност. У том случају се ради о необезбеђеном или бланко кредиту тј. кредиту без средства обезбеђења. Овакви кредити се у банкарској пракси често означавају и као непокривени кредити.²

Основни проблем са необезбеђеним кредитима је у томе што банка има само облигационо потраживање према кориснику кредита. Ако из било ког разлога овај не жели, или не може, да врати кредитну суму или изврши другу уговорну обавезу, за банку настаје опасан ризик дефинитивног сношења штете која због тога настане. Како се код уговора о кредиту најчешће ради о већим имовинским вредностима, то банке често захтевају неко додатно средство обезбеђења уредног извршења уговора од стране корисника. Ова средства могу бити персонална (лична) и стварна, о чему ће касније бити више речи. У том случају говори се о обезбеђеним кредитима или кредитима са средствима обезбеђења, односно о покривеним кредитима.³

Покривање кредитног ризика банке додатним средствима обезбеђења је не само у интересу банке већ и привреде у целини.⁴ Наиме,

2 Manuel Falter, *Die Praxis des Kreditgeschäfts*, Stuttgart, 1971, стр. 34.

3 M. Falter, *нав. дело*, стр. 34.

4 B. Erich Schinnerer, *Bankverträge*, II. Teil, Wien, 1958, стр. 5.

неуспешна наплата кредитне суме и камата не само да угрожава банку као финансијску организацију већ угрожава и улагаче у њу (акционаре и депозитаре). Евентуални стечај банке може да изазове крупне последице за њене клијенте и да доведе до озбиљних поремећаја у привреди. Због тога се сматра да захтевање средства обезбеђења није изражавање неповерења према клијенту већ напросто захтев сигурног банкарског пословања.⁵

Ваља, међутим, имати на уму да ризик неизвршења уговорних обавеза по уговору о кредиту не мора увек бити субјективне нарави. Извршење уговорних обавеза могу угрозити или отежати и спољашње околности, пре свега мере државног регулисања. Такав утицај могу имати пре свега мере пореске политике, али и мере монетарне и кредитне политике централне банке и друге мере. Све оне могу утицати не само на кредитну способност клијената, већ и саме банке.⁶

II Појам бланко кредита

Уговор о кредиту без средства обезбеђења је сваки кредитни уговор за чије извршење није предвиђено никакво посебно средство обезбеђења, ни реално ни персонално. Уобичајено је у банкарској пракси да се ови уговори називају бланко кредитним уговорима или једноставније, бланко кредитима.

Свака врста новчаног кредита као и кредита одговорности, може имати карактер бланко кредита. То може бити фиксни новчани кредит, али и акцептни кредит, авални кредит и друге форме кредитних уговора. Најчешће се, ипак, јавља код кредита кроз текући (контокорентни) рачун. Битно је само да за враћање кредита и извршење других обавеза корисника кредита није предвиђено никакво посебно средство обезбеђења. То значи да за ове обавезе одговара само корисник кредита својом општом имовином.

Како за кредитне обавезе одговара само корисник кредита својом имовином, то је кредитни ризик код бланко кредита повећан.⁷ Код кре-

5 Е. Schinnerer, *нав. дело*, стр. 5.

6 Одвојено од тога је питање да ли те околности, посебно мере монетарне и кредитне политике, представљају довољан основ да банка раскине уговор о кредиту. У банкарској теорији се сматра да у начелу то није довољан основ, јер би се тиме ризик промене услова кредитирања пребацио на кориснике кредита. Напротив, тај ризик, као ризик обављања сопствене делатности би банке морале саме да снесе (упор. Е. Schinnerer, *нав. дело*, стр. 5 и сл.).

7 Код бланко кредита банка је упућена искључиво на укупну имовину корисника кредита, без привилегованог права намирења на било којем њеном делу и без захтева према трећим лицима као што је то случај код кредита са реалним и пер-

дита са персоналним обезбеђењем кредитни ризик је умањен на тај начин што поред корисника за обавезе из уговора о кредиту одговара још најмање једно лице (тзв. интерцесионар) својом имовином. При томе одговорност тог другог лица може бити различита. Она може бити акцесорна (јемство) или самостална (гаранција) солидарна или супсидијарна, ограничена и неограничена. Но, без обзира на врсте и модалитете одговорности, за обавезе из уговора о кредиту ће увек уз корисника кредита одговарати у одређеној мери и неко друго лице, чиме се кредитни ризик банке смањује, а изгледи банке за намирење кредитних потраживања значајно повећавају.

Код кредита са реалним средствима обезбеђења кредитни ризик банке се на тај начин смањује што се успоставља привилеговано право намирења банке на одређеној ствари (непокретности, покретној ствари, хартијама од вредности, правима) корисника кредита или неког трећег лица (интерцесионара) чиме се изгледи банке на намирење кредитних потраживања такође значајно повећавају. Наиме, док се код персоналних средстава обезбеђења банка налази у конкурентној позицији са свим другим обичним повериоцима (а у подређеној позицији у односу на привилеговане повериоце) корисника кредита и интерцесионара, чак без обзира када је чије потраживање према овим лицима настало, дотле се код реалних средстава обезбеђења (залога, хипотека, земљишни дуг и сл.) кредитно потраживање банке јавља као привилеговано потраживање с правом приоритетног намирења из вредности ствари која служи као средство обезбеђења и то према временском приоритету настанка, односно уписа оваквог права. На тај начин се обезбеђује банци право да се из вредности ствари која служи као средство обезбеђења намири не само пре свих обичних поверилаца, већ и пре других привилегованих поверилаца чије је право на тој ствари настало касније од њеног. Наравно, поред овог привилегованог права банци стоји на располагању и право намирења из остале имовине корисника кредита, ако није успела да се у целини намири из вредности ствари која је служила као обезбеђења. Овог пута банка је, међутим, у конкурентској позицији са свим другим обичним повериоцима корисника кредита.

Ако би се бланко кредити поредили са кредитним уговорима са средствима обезбеђења, могло би се закључити да су они сличнији кредитним уговорима са персоналним средствима обезбеђења него кредитним уговорима код којих је средство обезбеђења реалног (стварноправног) карактера. Тако на пр. у односу према уговору о кредиту код којег се као средство обезбеђења јавља јемство неког трећег лица, уговор о

соналним средствима обезбеђења. Због тога банка мора код бланко кредита да спроводи пажљив и строг надзор над корисником кредита, нарочито над његовим пословањем (упор. Н. Bächler, *Bankgeschäfte*, Zürich, 1972, стр. 32).

бланко кредиту се разликује само по томе што се кредитна потраживања могу намирити из вредности две имовине (имовине корисника и имовине јемца), док се код бланко кредита могу намирити само из вредности једне имовине, имовине корисника кредита. Карактер намирења, као и одговорност лица је, међутим, у оба случаја исти. Код кредита са реалним средствима обезбеђења јавља се привилеговано право намирења и то не на целокупној имовини корисника (и/или евентуално интерцесионара) већ само на тачно одређеној ствари, због чега се ови кредити значајније разликују од бланко кредита.

Уговори о бланко кредиту често имају сезонски и револвинг карактер, будући да им је основна сврха да брзо и краткорочно задовоље потребу клијената за краткорочним кредитним финансирањем текућег пословања, са неравномерним или периодичним приливима. У сваком случају бланко кредит не би смео бити инструмент дугорочног инвестиционог кредитирања.⁸ То се постиже на тај начин што се уговором о бланко кредиту предвиђају релативно кратки рокови за повраћај кредитне суме.

С обзиром на своје карактеристике, бланко кредит се означава и као кредит поверења, код којих је поверење банке у пословно поштење и солидност корисника кредита од посебног значаја.

III Процена ризика

Банка је код свих кредита, како необезбеђених тако и обезбеђених, суочена са одређеним ризицима. Заправо, сваки банкарски посао носи са собом одређене ризике. Због тога циљ банке не би смео да буде елеминисање сваког ризика у пословању, јер би то практично довело до имобилизације њеног пословања. Чувена је тако у банкарском свету енглеска банкарска мудрост која гласи: „*bankers who are so anxious to avoid risks will soon have no risks to avoid*“⁹ („банкари који су толико плашљиви да избегавају ризике врло брзо ће имати ризик да немају шта да избегавају“ – превод Ј.Ш.В.). Награда банци не само за рад већ и за преузете ризике је камата и провизија (и евентуална накнада посебних трошкова).

8 Уместо за потребе дугорочног инвестиционог кредитирања, бланко кредит је подобан за краткорочно комерцијално финансирање, нарочито сезонских потреба банчаних клијената. Поред тога, пошто нема посебних средстава обезбеђења, потребно је да се пословна актива клијента добрим делом састоји од ствари које се могу лако и брзо продати (сировине, курентна роба и сл.), па се бланко кредит у том случају „ликвидира сам од себе“. В.: Н. Bächler, *нав. дело*, стр. 75.

9 Цитирано према: Peter-Emsch Urs Stauffer, *Das schweizerische Bankgeschäft*, Thun, 1972, стр. 209.

Нужна упућеност банака на преузимање одређеног ризика не значи да оне не би требало да одговарајућим мерама смањују ризике на разумну меру. То код бланко кредита има нарочиту вредност. Банка мора свом потребном пажњом да анализира ризике, пре свега мора да испита платежну (кредитну) способност корисника кредита, као и његову спремност (вољу) да то учини.¹⁰ Она, дакле мора да процени да ли клијент хоће и може да врати кредит и да ли може бити присиљен да врати кредит. У нашем праву, уколико је корисник кредита физичко лице, банка има законску обавезу процене његове кредитне способности.¹¹

Воља и способност клијента да врати кредит се могу процењивати на основу његових општих моралних карактеристика (ако се ради о физичком лицу) на основу понашања у дотадашњој пракси у односима са истом и другим банкама (ако се ради о правним али и физичким лицима) и посебно на основу изгледа у његовог пословању и квалитета његових производа (услуга). Када анализа свих фактора ризика доведе до позитивног резултата, банка може преузети ризик закључења уговора о кредиту без средства обезбеђења. Због тога банкарска тврдња да је бланко кредит за банку најсигурнији кредит, колико год на први поглед звучала парадоксално, у суштини је тачна, јер означава ситуацију у којој је банка на основу пажљиве процене свих околности дошла до закључка да ризик није велики и да није потребно посебно средство обезбеђења.¹² Поред тога, искуство је показало да краткорочни, контролисани бланко кредити по правилу нису извор банкарских губитака, а да у кризним временима солидност и одговорност привредника који се брзо прилагођава променама може бити боља гаранција да ће кредит бити враћен него неко средство обезбеђења које у таквим временима може нагло да изгуби своју вредност.¹³

Ипак, због начелно повишене изложености банке ризику код бланко кредита, у неким земљама постоје прописи који појединим

10 Ову процену банка редовно чини пре одобравања кредита, а најкасније током процеса одобравања, да би могла донети правилну одлуку (упор. Oswald Hahn, *Bankbetriebslehre*, Stuttgart-Düsseldorf, 1967, стр. 104).

11 В. чл. 18 Закона о заштити корисника финансијских услуга (*Службени гласник Републике Србије*, бр. 35/2011).

12 Бланко кредит је често веома сигуран кредит јер банке код ове врсте кредита посебно пажљиво анализирају бонитет корисника кредита, док то код кредита са реалним или персоналним средствима обезбеђења често пута није случај (упор. М. Falter, *нав. дело*, стр. 35).

13 Теоријски гледано, бланко кредити су несумњиво ризичнији од кредита са средствима обезбеђења. Али, то важи само при свим осталим једнаким условима. Међутим, у пракси се много пута показало да је добар бланко кредит, као кредит код којег је банка пажљиво проценила солидност, ликвидност и солвентност свог клијента бољи него кредит обезбеђен средством које је подложно губитку своје вредности. (Н. Bächler, *нав. дело*, стр. 75).

категоријама финансијских организација не дозвољавају давање таквих кредита. Тако у Швајцарској штедионице, кантоналне и локалне банке не могу давати овакве кредите, они су резервисани само за комерцијалне банке.¹⁴

Погрешно би, међутим, било мислити да код бланко кредита банке не предузимају никакве мере да смање ризике. Напротив, оне то редовно чине не само кроз процену ризика већ и кроз уговарање одређених клаузула у уговору о бланко кредиту. Главни смисао ових клаузула је да се што више сачува клијентова имовина као једини реални извор за враћање кредита и једини реални објект на којем се, за случај потребе, може спровести принудно извршење.

IV Посебне уговорне клаузуле

Пошто код бланко кредита банка рачуна с намирењем из целе имовине корисника кредита, разумљива је њена заинтересованост да при намирењу не буде у другом реду поверилаца, тј. да не буде привилегованих поверилаца. Због тога банке често уговарају клаузуле којима се корисници кредита обавезују да до враћања кредита неће накнадним повериоцима признавати привилеговано право намирења, јер би се тако умањивали изгледи банке да намири своје кредитно потраживање. У том смислу су карактеристичне тзв. негативне хипотекарне и заложне клаузуле.

Ако је уговорена *негативна хипотекарна клаузула*, то значи да се корисник кредита обавезао да до враћања кредита неће допустити конституисање хипотеке на некој његовој непокретности. У случају да је хипотека већ постојала у тренутку закључења бланко кредитног уговора, може се уговорити клаузула да се нове хипотеке неће успостављати нити ће се права по постојећој хипотеци повећавати. У неким правима је додуше одрицање власника од права да оптерети своју непокретност правно необавезујуће,¹⁵ али банке због тога уговарају клаузулу на основу које у оваквој ситуацији имају право на моментални раскид уговора о кредиту.

Слично томе, у уговору о бланко кредиту се може унети и *негативна заложна клаузула* којом се корисник кредита обавезује да након закључења овог уговора неће допустити конституисање неког заложног права на његовим покретним стварима, хартијама од вредности и правима у корист трећих лица, да се не би умањили изгледи банке на намирење.

14 В. Peter-Emsch Urs Stauffer, *нав. дело*, стр. 210.

15 В. на пр. чл. 812 Швајцарског грађанског законика.

Наведене негативне клаузуле могу имати и такав карактер да је конституисање хипотеке или заложног права у корист неког треће лица могуће, али само уз сагласност банке.

По себи се разуме да наведене негативне клаузуле не пружају апсолутну заштиту банци од настанка привилегованих потраживања трећих лица. Оне само штите од настанка таквих потраживања уговорним путем. Међутим, ако оваква привилегована потраживања настану по основу закона (законска заложна права заступника, комисионара, превозника, шпедитера и других лица, судска хипотека и др.) овакве уговорне клаузуле то не могу спречити.

Посебну категорију чине тзв. *клаузуле искључивости*.¹⁶ Банка понекад у уговор о бланко кредиту уноси клаузуле којима обавезују корисника кредита да свој укупан платни промет обавља искључиво преко ње, а преко других банка само уз њену сагласност. Смисао клаузула искључивости је да оствари пуну контролу над плаћањима корисника кредита и да на тај начин у сваком тренутку може да процени да ли наспрам њених кредитних потраживања и даље стоји целокупна имовина корисника кредита или не. Многе банке су претрпеле губитке управо због тога што су њихови корисници кредита успостављали везе са другим банкама и од њих добијали друге бланко кредите. Због тога су банкарске организације (односно удружења банка) у једном броју земаља успоставиле јединствени информациони систем у којем се региструју кредитна задужења свих клијената, чиме се постижу слични или бољи ефекти од оних који се постижу уговорним клаузулама искључивости, али је за банке најбоље ако се ове клаузуле комбинују са приступом међубанкарском информационом систему. Ако банка установи да је клијент противно прихваћеној клаузули искључивости закључио уговор о бланко кредиту с неком другом банком, може да снизи лимит свог кредита (посебно ако се ради о кредиту кроз текући рачун) или да закључени уговор о бланко кредиту раскине (откаже).

Поред наведених, у пракси банака у свету јављају се понекад и уговори о бланко кредиту код којих рођаци или пријатељи корисника кредита, који су му раније дали новац на зајам, дају банци *једнострану изјаву воље* којом се обавезују да неће тражити враћање тог зајма пре него што корисник бланко кредита врати банци тај кредит.

V Остале мере заштите

Пошто код бланко кредита нема никаквог средства обезбеђења, банка је више него код кредита са средствима обезбеђења упућена на

16 В. Peter-Emsch Urs Stauffer, *нав. дело*, стр. 211.

йрикуйљање информација и докуменџације од значаја за процену бонитета клијента и процену кредитног ризика уопште.

За јасну идентификацију клијента и утврђивање његових карактеристика посебно важан извор представљају *јавни рејистри*. То су, пре свега, регистар привредних друштава и других привредних субјеката, земљишне књиге и други регистри непокретности, регистри заложних права на покретним стварима, пореске евиденције, евиденције о стечајевима и ликвидацијама, евиденције трговачких (привредних) комора и др.

Надаље, важан извор информација су документи које подноси сам клијент. Ти документи могу бити најразличитијег карактера, као што су пословни планови, евиденције о запосленима и др.

Конечно, извор информација могу бити и *йословни йарйнери* и нарочито конкуренти банчиног клијента, који могу дати драгоцене податке о стању у бранши, коњунктури у одређеној привредној грани, пословним шансама клијента и др. Ипак, информације из овог извора морају увек бити додатно провераване и упоређиване са информацијама из других извора.

Посебно место у процени бонитета клијента и кредитног ризика имају *рачуноводствени биланси*. Код бланко кредита банка редовно тражи рачуноводствене билансе за неколико година уназад (обично од три до пет година) и то како билансе стања тако и билансе успеха.¹⁷ Обично се каже да се из биланса све може видети, због чега они имају посебно место у поступку процене кредитног ризика. Ипак, то није увек тачно. Понекад се сачине лажни биланси, понекад се њима подаци не фалсификују, али се скривају или тако приказују да се не може утврдити њихова тачна вредност. Због тога се у многим земљама биланси подвргавају независној контроли од стране ревизорских организација. На основу независне анализе оне дају своје налазе („*certified financial statements*“) који за банке имају посебан значај.

Пажљиво анализирање клијентових биланса подразумева и детаљно анализирање свих позиција активе и пасиве. Код активе је посебно значајно утврдити реалну наплативост клијентових потраживања, а код пасиве евентуално постојање привилегованих потраживања неких поверилаца према клијенту. Тек на тај начин се може одредити сопствени капитал клијента који ће стварно стајати на располагању за измиривање његових кредитних обавеза према банци по основу бланко кредита.

17 У стабилним привредама и добрим банкарским системима банке траже билансе клијента за последње 2–3 године. Тако у Швајцарској банке траже билансе за последње две године (в. Peter-Emsch Urs Stauffer, *нав. дело*, стр. 213).

Понекад банке прихватају да преко свог представника буду *засиуиљене* и у *орјанима* клијента, пре свега у надзорном органу (надзорном одбору и сл.) или чак и у управи, све с циљем да остваре што бољи увид у текуће пословање клијента и његов стварни бонитет.

VI Кредитни лимит

Када на основу свих расположивих података и докумената утврди бонитет клијента и оцени кредитни ризик, банка треба да одлучи о висини кредита који би могла да одобри. Кроз одређивање кредитног лимита банка такође остварује заштиту свог, иначе необезбеђеног, кредитног потраживања.

Сматра се да је добро одређен кредитни лимит ако је банка одредила кредитну суму бланко кредита која не прелази $1/4$ а највише $1/3$ сопственог капитала клијента, тј. капитала који би стајао на располагању за кредитно потраживање после измирења свих других обавеза клијента.¹⁸

При одређивању кредитног лимита неопходно је имати у виду укупну кредитну способност неког привредног субјекта. Код друштава капитала посебан значај имају основни капитал и средства резерви, али код друштава лица се сопственом капиталу друштва мора додати и приватна имовина неограничено одговорних чланова тих друштава.

VII Заштита банке од ризика превелике изложености

У савременом банкарству постоје законски прописи или прописи централне банке који имају за циљ да спрече превелику изложеност банке према једном клијенту, без обзира колико велик и солидан он био. Смисао оваквих прописа је да се спречи превелика упућеност, па тиме и зависност, банке од једног њеног клијента. Ти прописи важе за кредите уопште, али имају посебан значај код бланко кредита.

У нашем праву правила о дозвољеној изложености банке према одређеним лицима су прописана Законом о банкама из 2005. године.¹⁹

18 В. Peter-Emsch Urs Stauffer, *нав. дело*, стр. 214. Слично: Н. Bächler, *нав. дело*, стр. 76.

19 Према прописима Закона о банкама из 2005. године (*Службени гласник Републике Србије*, бр. 107/2005), изложеност банке према једном лицу или групи повезаних лица не сме прећи 25% капитала банке (чл. 33 ст. 3 ЗБ). Међутим, ако је лице повезано с банком, изложеност банке према том лицу не сме прећи 5% капитала банке (чл. 33 ст. 4 ЗБ), а укупна изложеност банке према свим лицима повезаним с банком не сме прећи 20% капитала банке (чл. 33 ст. 5 ЗБ).

Mag. Jelena ŠOGOROV VUČKOVIĆ, LL.M. (Münster)
**Junior Faculty Member at the Faculty for European Legal-Political Studies
in Novi Sad**

LOAN CONTRACTS WITHOUT COLLATERAL – UNSECURED LOANS

Summary

The paper discusses the theoretical and practical issues of the loan contract without collateral, i.e. the so-called unsecured loan in general. The author begins by emphasizing that the loan is based upon mutual trust between banks and clients, but that the primary risk of the breach of contract undoubtedly is borne by the bank. Therefore, the bank usually requires provision of collateral by the borrower or a third party. However, if the bank is fully convinced not only in the creditworthiness of the client, but in the absence of other objective risk, it may enter into an unsecured loan contract. Any type of loan can have a character of an unsecured loan, but it is most common in cash loans, especially loans based on the current account. In addition to proper risk assessment, the author analyzes the special contract clauses that aim to reduce credit risk in unsecured loans, such as negative mortgage and pledge clauses, exclusivity clauses to do business with the bank that has granted the loan, as well as the unilateral statements of the debtor's other creditors stating that they would not require payment of debt before the loan repayment. It then considers the importance of the credit limit, which generally should not exceed 1/4 and maximum of 1/3 of the equity of the borrower. Finally, the author points out the regulations on over-exposure to one client in the law of the Republic of Serbia.

Key words: *loan contract, collateral, unsecured loan, credit risk, risk assessment, risk protection measures.*